

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa
**Historyczny układ ruralistyczny wsi wraz z terenem,
na którym jest znaczna ilość zabytków
archeologicznych**
2. Czas powstania
**pradzieje, ok. 1660, ok. 1870,
1945**

9. Materiały graficzne

Granica historycznego układu ruralistycznego wsi wraz z terenem,
jest znaczna ilość zabytków archeologicznych.

3. Miejscowość

LUBIEL

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

Województwo **DOLNOŚLĄSKIE**

Powiat **GÓROWSKI**

Gmina **WAŚOSZ**

6. Współrzędne geograficzne

51°29'38"N 16°45'06"E

7. Użytkowanie obecne
**mieszkalne
rolnicze**

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Poprzednie nazwy miejscowości: Leubel (1787, 1845, 1941).

Przynależność: Czaple - Tschipkei (1787, 1845), Grohsau (1934).

Historia wsi i dóbr: W sześćdziesiątych latach XVII w. w Lubielu osiadł płk. "Freiherr" Johann Adam von Garnier - właściciel majątku w Trzcinicy Wielkiej, który nabył wraz z 12 okolicznymi folwarkami dzięki pieniądзом otrzymanym w nagrodę za zasługi wojenne pod sztandarami Habsburgów. Po śmierci Garniera, w 1680 r., posiadłość w Lubielu wraz z kilkoma innymi dobrami przeszła w ręce jego bratanka, następnie - w 1721 r. dostał się w spadku wrocławskiemu jezuitom. Ci z kolei sprzedali majątek rodzinie Giller, kolejnymi właścicielami byli hr. von Sinzendorf (1739), a od 1848 r. rodzina von Pourtales. Ostatecznie w 1937 r. dobra znalazły się pod zarządem fundacji Jamesa von Pourtalesa, powołanej dla wspierania kolonizacji. W 2 poł. XVIII w. Lubiel wraz z kolonią Czaple posiadał 2 szkoły, 2 domy gminne i 73 budynki mieszkalne. W latach 1765 - 1787 odnotowano: 21 - 16 kmieci, 10 - 39 zagrodników, 29 wolvnych od pańszczyzny, 2 - 7 chałupników oraz 11 rzemieślników. Ogólna liczba mieszkańców w tym czasie wynosiła 525 osób. W 1845 r. na terenie miejscowości wzniesiono folwark pański, wolne selsctwo, szkołę ewangelicką i katolicką, 2 wiatraki, gorzelnię, 80 domów oraz 553 osoby. Była to średniej wielkości wieś o charakterze rolniczo - rzemieślniczym, ponadto prowadzono tu hodowlę wołów i owiec. Do miejscowości należały folwark - (Schanzvorwerk) oraz kolonia Czaple (Tschipkei). Obecny zespół folwarczny został ukształtowany w 2 poł. XIX w., pierwotnie założenie składało się z części rezydencjonalnej, gospodarczej oraz kolonii mieszkaniowej. Pierwotna struktura części reprezentacyjnej nie zachowała się, lokalizacja dworu nie jest znana.

Wieś rozwinęła się przy lokalnej drodze ok. 2 km na północ od miejscowości Białawy Wielkie, położonej przy dawnym trakcie Winińsko - Zmigrod, tuż przy południowo - wschodnim krańcu granicy powiatu Góra. Lubiel prezentuje układ wielodrożnicy, w zachodniej części wsi, po pn. i wsch. stronie drogi prowadzącej z Wąsosza, usytuowany jest zespół folwarczny. Wieś położona na wschodnim krańcu gminy, nad ciekłem Graniczna Woda i Lacha. Zabudowa wsi zwarta, o układzie ulicowym, budynki najczęściej usytuowane są kalicami do drogi. Droga główna w części wschodniej utwardzona jest granitową kostką, w pozostałej części posiada nawierzchnię asfaltową. W zachodniej części wsi usytuowany jest duży folwark. Historyczna zabudowa to budynki z czerwonej cegły, nieotynkowane.

Wykaz stanowisk archeologicznych:

74/772-26 osady- kultura przeworska, pradzieje.

16/10/72-26 osady- kultura przeworska, średniowiecze.

13/13/72-26 osada- średniowiecze.

26/21/72-26 osada- pradzieje.

2/34/72-26 osady- epoka kamienia, średniowiecze.

15/36/72-26 osada- średniowiecze.

9/37/72-26 ślad osadnictwa- pradzieje, średniowiecze.

21/35/72-26 osady- kultura łużycka, średniowiecze.

Bibliografia: • Adressbuch des Grundbestzes in der Provinz Schlesien, Berlin 1937

• Buße S., Eisenbahnen in Schlesien, Eggllham 1989

• Knie J., Alphabetsch-stattisch-topographische Übersicht der Dorfer, Flecken, Städte und anderen Orte der konigliche Preussische Provinz Schlesien, Breslau 1845

• Kwartalanik Górowski I/2003, red. Z. Hanulak, Góra 2003

• Regesty Śląskie, red. W. Korta, t. 1 (1343-1348), Wrocław 1975 ; t. 2 (1349-1354), Wrocław 1983; t. 3 (1355-1357), Wrocław 1990; t. 4 (1358-1359), Wrocław (bez daty wydania); t. 5 (1360), Wrocław 1992

• Słownik etymologiczny miast i gmin PRL, Wrocław 1984

• Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąsosz, Wąsosz 2000

• Zimmermann F. A., Beytrage zur Beschreibung von Schlesien, Bd 1-13, 1786

Materiały kartograficzne: • Messtischblatt, pomiar 1887 r., nowelizacja 1929 r., wydanie 1937-1940 r.

Istniejące zagrożenia: Degradacja układu ruralistycznego związana z współczesną zabudową różnego typu, dogszczanie i wprowadzanie nowej zabudowy na terenach historycznie niezabudowanych, rozbiórki i przebudowy budynków historycznych oraz ich modernizacja z wykorzystaniem współczesnych, niezgodnych z lokalną tradycją materiałów budowlanych. Inwestycje wymagające prac ziemnych. **Postulaty konserwatorskie:** Utrzymanie układu wsi, zachowanie skali zabudowy, jej historycznego rozplanowania, tradycyjnych brył, form, użycych materiałów i artykulacji elewacji, ochrona zespołu folwarcznoego i parku.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wyperformających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

czerwiec 2023

Justyna Kość

1991